

Ο [ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ](#) είναι μη κυβερνητική, μη κερδοσκοπική περιβαλλοντική οργάνωση που ιδρύθηκε το 1992, για την προστασία της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος,

Οι στόχοι του Περιβαλλοντικού Κέντρου ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ

με δράσεις έρευνας πεδίου, επιστημονικής μελέτης, ευαισθητοποίησης κοινού, περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και εθελοντισμού για την προστασία της άγριας ζωής, την ενίσχυση της βιοποικιλότητας και της αειφορίας στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Με στόχο την ολοκληρωμένη διαχείριση των Προστατευόμενων Περιοχών και την παροχή ειδικής τεχνογνωσίας για τις επεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον, ο ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ υλοποιεί εθνικά και διασυνοριακά προγράμματα για την προστασία των ορεινών οικοσυστημάτων με έμφαση στα μεγάλα θηλαστικά.

- Η φροντίδα και η περίθαλψη ζώων, που βρίσκονται σε κατάσταση αιχμαλωσίας (σύμφωνα με την άδεια του Υπουργείου Γεωργίας το Περιβαλλοντικό Κέντρο ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ έχει πιστοποιηθεί ως Κέντρο Περίθαλψης Ζώων).
- Η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού και των υπεύθυνων κρατικών φορέων σε θέματα προστασίας και διαχείρισης του περιβάλλοντος.
- Η περιβαλλοντική εκπαίδευση.
- Η προώθηση της επιστημονικής έρευνας και η εφαρμογή της σε ειδικά θέματα διαχείρισης.
- Η ενίσχυση της διεθνούς επιστημονικής συνεργασίας.
- Η συμβολή στην αειφόρο ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής.

Περίθαλψη άγριων ζώων

Το Περιβαλλοντικό Κέντρο του ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ έχει τη δυνατότητα περίθαλψης και φροντίδας και άλλων άγριων ζώων καθώς διαθέτει μόνιμο ειδικευμένο προσωπικό -κτηνιάτρους και φροντιστές- για επεμβάσεις και θεραπείες που εφαρμόζονται σε άγρια ζώα που πάσχουν.

Φιλοξενία αιχμάλωτων αρκούδων

Οι «χορεύτριες» αρκούδες

Το φαινόμενο της αρκούδας «χορεύτριας» είναι διαδεδομένο στην Ελλάδα και σε άλλες Βαλκανικές χώρες, από παλιά. Το ζώο συλλαμβάνεται πολύ μικρό προκειμένου να εκπαιδευτεί κατάλληλα, αφού προηγουμένως φονευθεί η μητέρα του, που δεν θα επέτρεπε αλλιώς σε κανέναν να πλησιάσει στα μικρά της.

Η εκπαίδευση του ζώου αποτελεί διαδικασία μακρόχρονη και επώδυνη:

- Η μύτη τρυπιέται για να περαστεί ο χαλκάς, που χρησιμεύει ως όργανο καθοδήγησης. Πολλές από τις αιχμάλωτες αρκούδες έχουν βαθιές πληγές στη μύτη και στα χείλη, καθώς οι χαλκάδες σκίζουν το δέρμα τους από το τράβηγμα και τα ζώα πρέπει να ξανατρυπηθούν σε άλλο σημείο.

- Οι κυνόδοντες καταστρέφονται με τυχαία μεταλλικά εργαλεία. Το σπάσιμο αυτό, αποτελεί την αρχή για την καταστροφή των δοντιών του ζώου, αφού το σάπισμα που προκαλείται μπορεί να μεταδοθεί στη γνάθο οπότε η κατάσταση είναι ανίατη.

- Κατά την εκμάθηση του «χορού», το ζώο αναγκάζεται να πατάει σε πυρακτωμένες λαμαρίνες υπό τον ήχο του ντεφιού. Στην προσπάθειά του να αποφύγει το κάψιμο το αρκουδάκι σηκώνεται στα πίσω πόδια και βηματίζει επιτόπου. Η εκμάθηση, συνεχίζεται για αρκετό διάστημα ώσπου να δημιουργηθεί ένας τύπος εξαρτημένου αντανακλαστικού. Έτσι, κάθε φορά που ακούει το ντέφι, παίρνει (αντανακλαστικά) μια στάση που θεωρείται πως είναι στάση χορού. Η έκφραση «το ξύλο της αρκούδας» αφορά ακριβώς σε όλη αυτή τη διαδικασία εκπαίδευσης της αρκούδας από τον αρκουδιάρη.

- Η διατροφή των αρκούδων είναι άθλια, και το γνωστό «νηστική αρκούδα δεν χορεύει» αποτελεί σίγουρα έναν μύθο. Η επιβράβευση για την παράστασή της «χορεύτριας» είναι οτιδήποτε μπορεί να ξεγελάσει απλώς την πείνα, γιατί στη επόμενη πλατεία το νούμερο επαναλαμβάνεται κ.ο.κ. Τα γεύματα είναι κυρίως αποφάγια και σκουπίδια, οι συνθήκες διαβίωσης άθλιες και η κτηνιατρική περιθαλψη ανύπαρκτη.

Οι αρκούδες των ζωολογικών κήπων

Αιχμάλωτες είναι και οι αρκούδες που κρατούνται σε ζωολογικούς κήπους. Αρκετοί από αυτούς δεν λειτουργούν με τους όρους της σύγχρονης ευρωπαϊκής νομοθεσίας, η οποία τείνει να τους καταργήσει με τη σημερινή τους μορφή. Είναι βέβαιο ότι οι περισσότεροι από τους ζωολογικούς κήπους απέχουν πολύ από το να προσφέρουν ικανοποιητικές συνθήκες διαβίωσης στις αρκούδες και τα άλλα ζώα που φιλοξενούν. Οι χώροι, το προσωπικό, η κτηνιατρική περιθαλψη, η διατροφή, η υλικοτεχνική υποδομή και οι γενικότερες συνθήκες διαβίωσης χαρακτηρίζονται από ανεπάρκεια, συχνά επικίνδυνη ακόμη και για την επιβίωση των ζώων.

Ο ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ, με την ίδρυση του Περιβαλλοντικού Κέντρου συνέβαλλε στην οριστική εξάλειψη του φαινομένου της αρκούδας χορεύτριας στην Ελλάδα, αφού από το 1993 είναι εφικτή η εφαρμογή του νόμου, σύμφωνα με τον οποίο (Δασικός Κώδικας) απαγορεύεται ο φόνος, η κατοχή και η έκθεση της αρκούδας σε δημόσια θέα από το 1969. Η δημιουργία κατάλληλου χώρου περίθαλψης και φιλοξενίας των αρκούδων έδωσε τη δυνατότητα της κατάσχεσης των αρκούδων από το Υπουργείο Γεωργίας. Αξίζει βέβαια να σημειωθεί πως οι αρκούδες που φιλοξενούνται στο Περιβαλλοντικό Κέντρο του ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ, έχοντας χάσει νωρίς τη μητέρα τους, δεν πρόλαβαν να διδαχθούν τους βασικούς μηχανισμούς επιβίωσης και κατά συνέπεια, είναι αδύνατο να επανενταχθούν και να επιβιώσουν στο φυσικό τους περιβάλλον. Μετά την εισαγωγή και την περίθαλψή τους στον Κτηνιατρικό Σταθμό, μεταφέρονται στο Καταφύγιο της Αρκούδας, ένα ειδικά περιφραγμένο τμήμα φυσικού δάσους οξιάς, έκτασης 50 στρεμμάτων, όπου θα ζήσουν το υπόλοιπο της ζωής τους, πάντα με την ανθρώπινη φροντίδα και μέριμνα.

Φιλοξενία αιχμάλωτων λύκων

Ένα από τα πιο σημαντικά και ζωτικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο λύκος στην Ελλάδα είναι και το φαινόμενο της αιχμαλωσίας του, δηλαδή της κατοχής του από ιδιώτες. Είναι παγκόσμια γνωστό πως ο λύκος είναι ένα μυθικό σύμβολο φόβου και δύναμης. Οι ιδιοκτήτες των λύκων πιθανά να νοιώθουν δυνατοί και ισχυροί «δαμάζοντας» το πιο «κακό» ζώο στην υφήλιο. Το πρόβλημα αυτό όμως έχει διάφορες προεκτάσεις:

1. Στην περίπτωση του φόνου των ενήλικων για τη σύλληψη των κουταβιών, καταστρέφεται ολόκληρη αγέλη, η οποία αποτελεί αναπόσπαστο λειτουργικό τμήμα του ευρύτερου πληθυσμού μιας περιοχής.

2. Η κατοχή λύκων από ιδιώτες ενισχύει το φαινόμενο του υβριδισμού του λύκου με σκύλους με δύο τρόπους:

α) υπάρχει περίπτωση άμεσης διασταύρωσης με απόφαση των κατόχων, έχοντας την αφελή εντύπωση πως θα δημιουργήσουν «λυκόσκυλα» (γερμανικό ποιμενικό σκύλο).

β) στην περίπτωση προβληματικών-επιθετικών ατόμων (λύκων ή και υβριδίων) προβαίνουν στην εγκατάλειψή τους. Τα ζώα αυτά καθώς είναι απόλυτα εξαρτημένα από την ανθρώπινη παρουσία, διαβιώνουν κοντά σε κατοικημένες περιοχές, προκαλώντας ζημιές αλλά και ζευγαρώνοντας με αδέσποτους σκύλους.

3. Υπάρχουν πληροφορίες για παράνομο εμπόριο λύκων οι οποίοι χρησιμοποιούνται για παραγωγή υβριδίων.

4. Τέλος υπάρχει και η περίπτωση τυχαίας ανεύρεσης κουταβιών από κάποιον και η μετέπειτα εκτροφή και φροντίδα τους.

Στην Ελλάδα, η κατοχή του λύκου είναι παράνομη σύμφωνα με το Δασικό Κώδικα από το 1969. Στο πλαίσιο συμμετοχής του *Περιβαλλοντικού Κέντρου* στο πρόγραμμα LIFE «ΛΥΚΟΣ», το οποίο υλοποίησε ο ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ από το 1998 έως το 2001 δημιουργήθηκε το *Καταφύγιο του Λύκου*, ένας ειδικός χώρος για τη φιλοξενία αιχμάλωτων λύκων, που προέρχονται είτε από κατασχέσεις, είτε από ζωολογικούς κήπους. Οι πρώτοι λύκοι προήλθαν από το *Κέντρο Περιθαλψής Αγριων Ζώων και Πτηνών* της Αίγινας, στο οποίο κατέληξαν μετά το κλείσιμο ζωολογικών κήπων της Αθήνας (Εθνικός Κήπος, Νέα Φιλαδέλφεια), ενώ στη συνέχεια μεταφέρθηκαν εδώ και λύκοι από κατασχέσεις αλλά και από τον ζωολογικό κήπο της Φλώρινας.

Οι λύκοι αυτοί, απομακρυσμένοι από τη φυσική κοινωνική τους ομάδα, την αγέλη, από πολύ μικρή ηλικία και έχοντας ζήσει σε άμεση εξάρτηση από τον άνθρωπο, όπως και οι αιχμάλωτες αρκούδες, δεν γνωρίζουν τους βασικούς μηχανισμούς επιβίωσης και κατά συνέπεια, και αυτοί είναι αδύνατο να επανενταχθούν και να επιβιώσουν στο φυσικό τους περιβάλλον. Μετά την εισαγωγή και την περίθαλψή τους στον *Κτηνιατρικό Σταθμό* και αφού στερηθούν μεταφέρονται στο *Καταφύγιο του Λύκου*, στο ειδικά περιφραγμένο τμήμα φυσικού δάσους βελανιδιάς, έκτασης 70 στρεμμάτων, όπου θα ζήσουν το υπόλοιπο της ζωής τους.

Διάσωση και επαναδιάδοση του Ελληνικού Ποιμενικού Σκύλου

Στην οργάνωση προστασίας της άγριας πανίδας, αλλά και σε μια προσπάθεια διαφύλαξης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς κρίθηκε αναγκαία η ανάληψη προσπάθειας για τη διάσωση και την επαναφορά της φυλής του ελληνικού ποιμενικού σκύλου. Έτσι, με τη βοήθεια εξειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού έχει αρχίσει η εκτροφή ελληνικών ποιμενικών σκύλων, με προοπτική τη διάθεσή τους σε έλληνες κτηνοτρόφους ως μέτρο πρόληψης ζημιών που προκαλούνται από αρκούδες ή λύκους.

Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση κοινού

Μετά την ουσιαστική συμβολή στη λύση των προβλημάτων των αιχμάλωτων αρκούδων, το *Περιβαλλοντικό Κέντρο*

έχει αναλάβει έναν ζωτικό και ουσιαστικό ρόλο, την ευαισθητοποίηση του κοινού και την περιβαλλοντική εκπαίδευση. Στο

Κέντρο Ενημέρωσης για την Αρκούδα

και στο

Καταφύγιο της Αρκούδας

, πάνω από 50.000 επισκέπτες το χρόνο, έρχονται σε επαφή με την αρκούδα και γνωρίζουν τα μυστικά της ζωής της, καθώς και την ανάγκη για την προστασία της. Ένα σημαντικό μέρος των επισκεπτών είναι μαθητές σχολείων από όλη την Ελλάδα. Γι' αυτούς υπάρχει συγκεκριμένο πρόγραμμα ενημέρωσης, ενώ για ομάδες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης υλοποιείται το ειδικό πρόγραμμα πεδίου: «Δάσος, το σπίτι της αρκούδας». Με παράλληλη ενημέρωση, ευαισθητοποίηση των επισκεπτών στο

Καταφύγιο του Λύκου

, γίνεται μια προσπάθεια αντιστροφής της αρνητικής εικόνας που δυστυχώς κατέχει ο λύκος στη συνείδηση των ανθρώπων. Παράλληλα με ανάληψη πρωτοβουλιών για τη συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας, το

Περιβαλλοντικό Κέντρο

οργανώνει και συμμετέχει σε διάφορες τοπικές εκδηλώσεις.

Έρευνα και συνεργασία με επιστημονικούς φορείς

Σε συνεργασία με επιστημονικούς φορείς από την Ελλάδα και το Εξωτερικό, γίνεται μια προσπάθεια προώθησης της επιστημονικής έρευνας, καθώς και η εφαρμογή της σε ειδικά θέματα διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος και της άγριας ζωής. Ενδεικτικά είναι τα παραδείγματα υλοποίησης έρευνας σε μεταπτυχιακό επίπεδο της βιολόγου Δέσποινας Μερτζανίδου σχετικά με τη συμπεριφορά των αρκούδων σε συνεργασία με το Βιολογικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Πατρών, η συνεργασία με το Βιολογικό Ινστιτούτο Λονδίνου σχετικά με έρευνα του Ιταλού κτηνίατρου, Stefano Diconceto, για τον υβριδισμό λύκου με σκύλο στην Ελλάδα και η συνεργασία με το Πανεπιστήμιο John Moor του Λονδίνου για την υλοποίηση πρακτικής άσκησης και έρευνας για τη συμπεριφορά των λύκων του βιολόγου Χάρη Πιλιδη. Επιπλέον μακροχρόνια είναι η συνεργασία τόσο με την Κτηνιατρική Σχολή όσο και με το Βιολογικό Τμήμα του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Συγκεκριμένα, πρόσφατα ξεκίνησε η οργάνωση διμηνιαίας πρακτικής φοιτητών του Βιολογικού Τμήματος του Α.Π.Θ. στο *Περιβαλλοντικό Κέντρο του ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ*. Οι φοιτήτριες βιολογίας Μαριάνθη Βακφάρη και Λουκία Μίγκου, πρώτες συμμετείχαν στην καταγραφή του πληθυσμού των πελαργών του νομού Φλώρινας, στο πλαίσιο της παγκόσμιας καταγραφής των πελαργών για το έτος 2004-2005, στην οποία συμμετείχε το

Περιβαλλοντικό Κέντρο,

καθώς

και στη διακίνηση ερωτηματολογίου στους επισκέπτες.

Συνεργασίες

Αποτελώντας έναν ζωτικό και σημαντικό για την τοπική κοινωνία, πόλο έλξης χιλιάδων επισκεπτών, το *Περιβαλλοντικό Κέντρο* συνεργάζεται με κρατικούς φορείς, την τοπική κοινωνία, τους δήμους και τις κοινότητες, για την προώθηση ήπιων μορφών ανάπτυξης στην ευρύτερη περιοχή, σύμφωνα με τις αρχές της αειφορικής χρήσης των φυσικών πόρων αλλά και τη διατήρηση των χαρακτηριστικών της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της. Επιπλέον, στοχεύει στη συνεργασία και τη δικτύωση με άλλα Κέντρα Υποδοχής και Ενημέρωσης του κοινού σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο. Έτσι συμμετέχει ενεργά στην Εταιρία Οικοτουρισμού Βιτσιίου και έχει δημιουργήσει δίκτυο συνεργασιών στην Ελλάδα και στα Βαλκάνια, όπως με το Δίκτυο Περιβαλλοντικών Οργανώσεων Δυτικής Μακεδονίας και το Κέντρο Ενημέρωσης Επισκεπτών της περιβαλλοντικής οργάνωσης *E.O. Rhodope*, στη Shiroka Luka της Βουλγαρίας.